

22è Congrés Nacional

Ponència Política

Comissió Redactora

Soledat Balaguer, Josep Bargalló, Carles Bonet i Joan Puigcercós

Renovar la política, modernitzar la societat, construir la nació. Per a la Catalunya del 2000

0. Cap a la independència: per la sobirania personal, social i nacional

La Catalunya de finals del segle XX és, en el context polític, el resultat de la dictadura franquista i el pacte de la transició i la posterior perpetuació en el poder d'una generació lligada de mans i peus per aquests condicionants històrics. La Llei de Política Lingüística i els primers deu anys dels Consells Comarcals —amb el que té a veure amb la incapacitat d'endegar la necessària ordenació territorial—, per esmentar dos fets recents, demostren com la política de CiU és plena d'actuacions sotmeses a la situació hereva de la transició, com ho són les que duen a terme els respectius governs de les Illes i el País Valencià.

Si la Generalitat de Catalunya és l'únic dels governs autònoms del país que és en mans, des de les primeres eleccions, d'una coalició autoqualificada de nacionalista, l'anàlisi que n'hem de fer no pot ser positiva: els interessos de grups econòmics concrets i ben lligats al poder han estat i són fonamentals a l'hora de confegir la política del govern de CiU. És en aquest context que hem d'entendre el pacte CiU-PP per garantir el que en diuen la governabilitat de l'Estat: els interessos de grups de pressió per damunt dels interessos nacionals, de les persones, dels grups socials menys afavorits, del país en si. Del discurs pujolista de fer país, amb el que vàrem encarar la transició, hem passat a l'acció de Govern de desfer país.

La Catalunya del 2000 no pot ser, de cap de les maneres, una Catalunya sotmesa a interessos concrets de grups minoritaris, amb un desequilibri territorial cada vegada més accentuat. No pot ser una Catalunya on s'accentuin dues velocitats, on s'engrandeixin cada vegada més les distàncies socials i territorials, on no totes les persones tinguin les mateixes oportunitats de desenvolupament pel fet d'haver nascut o viure en un lloc o en un altre, de pertànyer a una família o una altra, de ser d'un gènere, una classe o una ètnia i no d'unes altres.

La Catalunya del 2000, els Països Catalans, han de ser, doncs, pel que fa a les seves estructures polítiques, una país que s'adeqüi a la societat que és: plural, diversa, progressista... De la mateixa manera, hem de superar les condicions espanyolitzants de la classe política que va personalitzar la transició i que s'ha perpetuat en el poder. Cal, doncs, un nou impuls: una nova manera de fer política, una nova manera d'entendre la nostra societat... Només podrem avançar cap a la llibertat nacional des d'aquest nou impuls: el nostre país pot progressar si pot disposar de la plena capacitat de decisió sobre el seu present i el seu futur, del present i el futur de la seva gent.

Per a ERC el nostre ha de ser un país lliure de persones lliures. Si sabem que la independència és el marc on la nostra societat podrà desenvolupar amb llibertat totes les seves potencialitats i possibilitats, la nostra tasca política ha de ser la d'apropar-nos-hi dia a dia, la de fer constants passos endavant, partint dels modestos graus d'autonomia de què disposem d'avui, desempellegant-nos d'aquells polítics que es qualifiquen de nacionalistes però que la seva única fita és mantenir els privilegis dels seus en el millor context per a mantenir-los, l'Estat espanyol immers en una Europa del capital. La nostra Europa és tota una altra, no una

Europa dels estats i dels rics, sinó una Europa dels pobles i de la gent.

ERC ha de lluitar per aquesta Europa, per recuperar el prestigi del país i de la política. Ha de lluitar contra el pensament únic, per assolir l'hegemonia del catalanisme d'esquerres i canviar la mentalitat de la societat, amb la fita del desenvolupament sostenible i la construcció d'un país equilibrat, sense discriminacions.

ERC ha d'aconseguir ser el partit que lideri el canvi, que trenqui amb la transició, superi l'esgotament d'un model eixorc i covard, esborri la indefinició nacional de certes esquerres i recuperi la sobirania.

ERC ha de ser el partit que, al costat d'altres forces polítiques i de moviments socials, sindicals i culturals, dugui el país cap a la independència, l'ètica i el progrés, construeixi una nació en el marc comú i solidari europeu i, a la vegada, fonamenti la nostra societat en el desenvolupament lliure personal, social i nacional.

1. Una societat global de desigualtats

1.1. El desmantellament de l'Estat del Benestar i el nou ordre mundial

En els darrers quinze anys s'han operat grans canvis en la nostra societat. La caiguda física i política del mur de Berlín, amb la conseqüent dissolució de la política de blocs i la consolidació de l'anomenat nou ordre mundial, ha comportat l'hegemonia cultural de la dreta i la reubicació forçosa de l'esquerra.

El pensament únic s'ha imposat, amb l'elevació de l'economia de mercat a doctrina política i la conformació d'un nou escenari cultural, social i econòmic, en el qual tres pols econòmics, USA, Japó i la Unió Europea n'esdevenen actors, ni que sigui amb papers diversos. La resta de regions mundials en poden ser secundaris, complementaris o simplement objectes. La sensació generalitzada que, malgrat els avenços tecnològics, el progrés moral és molt més lent, es constata a partir de l'increment de les diferències i de la dependència entre els països rics i els països pobres. La dicotomia nord-sud és insalvable, avui, sense la consciència per part de l'anomenat primer món que cal anar a un reequilibri, a la instauració d'una altra interrelació basada en la justícia i la solidaritat. L'equilibri mundial ha canviat subtilment, però de manera substancial. En el que es podria considerar el Primer Món, el model de liberalisme a ultrança —o capitalisme salvatge— nordamericà es va imposant, i afecta, no només les circumstàncies personals dels seus habitants, sinó també la de la resta de països en vies de desenvolupament. En efecte, l'ultraliberalisme provoca, cada vegada més, que la diferència entre rics i pobres sigui més acusada. Si, durant els anys 60, es podia pensar que l'accés a la cultura, a la salut, al benestar individual, en definitiva, era una fita assolible gairebé per a tothom, ara assistim al desmantellament d'aquest Estat del benestar i a la pràctica desaparició de les classes mitjanes.

Podem dir que, contra els que van avançar la fi de la història a partir del triomf de l'economia de mercat, la constatació d'aquestes diferències ens porta a parlar de la crisi permanent del capitalisme, que, malgrat tenir cicles positius i de creixement, deixa tres quartes parts del planeta en una situació insostenible. En aquesta crisi, s'hi han introduït amb força contradiccions ecològiques i de sostenibilitat de gran abast que han fet evident la irracionalitat capitalista, sustentada en la destrucció de la natura, el sometiment de grups humans i el manteniment de l'economia neoclàssica, inviable en futur harmònic, l'únic possible. Mai no s'havien acumulat tants problemes a la vegada en la història de la humanitat: fam, pobresa, atur, capacitat de destrucció militar, augment de la destrucció de la natura i el medi, desigualtats jurídiques, socials, culturals i econòmiques per raó de gènere, raça, ètnia, classe, opció sexual i vital...

En els aspectes estrictament polítics i econòmics, les forces d'esquerra estan obligades a resituar-se, a respondre amb plantejaments contemporanis i de futur a aquesta nova realitat. La fi dels règims anomenats socialistes, la generalització de la deslocalització industrial, la fi del concepte de plena ocupació, l'augment del dèficit públic i el naixement de nous fenòmens de comunicació, culturals o religiosos han estat els elements

de canvi en més d'una dècada. La crisi del capitalisme mundial, malgrat les seves periòdiques i transitòries recuperacions, aguditza les febleses dels models socialdemòcrates i reformistes que van neixer després de la Segona Guerra Mundial.

Assistim, doncs, a una nova fase d'expansió del capitalisme: la seva principal característica és la mundialització —globalització— de l'economia i l'evolució de la tecnologia, amb tot el que comporta econòmicament, militar i cultural. Els Estats Units s'han convertit, amb més força que mai, en els vigilants d'allò que es considera —allò que ells consideren— políticament correcte. Es fan neteges ètniques a Bòsnia o al Kurdistan. Es preveuen accions de guerra contra Irak. Es toleren els càrtels de la droga de Llatinoamèrica. Es propicien lluites pseudo-ètniques al Zaire. Les multinacionals medren al voltant del pensament únic. Les multinacionals del petroli arruïnen els conreus dels Ogoni, a Nigèria. Les farmacèutiques contaminen els rius del Tercer Món amb els productes fitosanitaris que tenen prohibit de vendre en el mercat dels països desenvolupats. Els fabricants d'armes tanquen els ulls davant del contraban de les mateixes —si és que no ho propicien obertament. Assistim al desembarcament, en el Tercer Món, de les grans indústries que s'aprofiten d'una mà d'obra barata, que no tenen dret a reclamar una assistència sanitària, una possibilitat de jubilació digna o unes vacances pagades que sí que disfruten, emperò, els seus explotadors.

La prepotència dels occidentals, desplaçats per feina, per representació política, per ser funcionaris de les diverses oficines de les Nacions Unides o, simplement, pel turisme de luxe o sexual, provoca, en les grans ciutats dels països subdesenvolupats, el mirall de la riquesa occidental, en forma de grans hotels, restaurants i botigues de luxe a les que la majoria de la població autòctona no hi pot tenir accés. Aquesta circumstància, clarament neocolonialista, propicia la corrupció generalitzada i el consegüent malbaratament dels recursos que podrien fer sortir de la misèria a aquests països. D'altra banda, la imposició dels costums occidentals com a model a assolir accelera la desaparició de les arrels culturals i la despersonalització dels seus habitants. La reacció, moltes vegades, passa, llavors, pel fonamentalisme que, novament, trepitja els drets de les dones i els homes que el pateixen.

1.1.1. El nou ordre

En aquest context es planteja el projecte de «nou ordre mundial», que és una ofensiva capitalista per revestir políticament i militar la preeminència del mercat. Per a tal fi, el poder capitalista es dota d'instruments com el Consell de Seguretat de l'ONU o la reorganització d'estructures econòmiques com el Fons Monetari Internacional, el Banc Mundial o l'Acord Multilateral d'Inversions.

Hi ha un procés de readequació de les institucions internacionals a la nova situació, ja que moltes van ser dissenyades per combatre políticament i ideològica el bloc socialista. A aquest procés responen la reunió a Madrid del FMI, la de l'ONU al 95, la del BM el 96, la transformació del GATT l'any passat i la rúbrica de l'AMI per la majoria de països, acords fonamentats en la consolidació de l'actual fase històrica del capital. En aquest nou ordre mundial hi ha nous centres de poder emergents: Japó i la Unió Europea —amb Alemanya al capdavant— que admeten la disciplina dels USA, però cada cop més disposen d'autonomia operativa. Els tres esdevenen centres de les tres grans àrees de poder. El sud-est asiàtic, malgrat les darreres fluctuacions i una encara incipient fase de consolidació política, és una regió emergent.

L'actuació imperialista ha fet que cert concepte de democràcia s'hagi convertit en el seu principal suport ideològic i propagandístic. Avui, els USA i els seus aliats pretenen ser els únics amb la potestat per decidir quina situació és democràtica i quina no. Han legitimat guerres i intervencions en nom d'aquesta democràcia i aquesta pau, i han qualificat de terrorisme i principals enemics de la democràcia alguns dels que defensen

per la via revolucionària la sobirania, la justícia i la pròpia democràcia.

Davant d'això, la resposta dels moviments progressistes s'està donant a diferents nivells: la lluita ecologista, la lluita antimilitarista, la lluita antiracista, la lluita feminista, la lluita pels drets de les persones, les organitzacions no governamentals per al desenvolupament (ONGD)... També han aparegut formes autònomes de lluita contra les dramàtiques conseqüències de l'enfonsament de l'estat del benestar. I l'esquerra tradicional no sap, ni de vegades vol, adaptar-se en tots els casos a les agressions d'aquest nou ordre mundial, ni tan sols entendre i assumir les noves formes de lluita.

1.1.2. Panorama socioeconòmic

En aquest context de canvi radical, els processos industrials clàssics estan estant deixant pas als serveis i a les indústries de la cultura, l'audiovisual i la informació. Si el múscul va ser substituït per la màquina en la revolució industrial, ara és el cervell el que pot ésser substituït per l'ordinador, en una revolució tecnològica que, segons com es desenvolupi i la universalització i formació que s'hi puguin establir, pot acabar esdevenint una eina d'aprofundiment democràtic o un pas més en la marginalització d'àmplies capes de la població. La Federació Internacional de Treballadors de la Siderúrgia calcula que, en els pròxims vint anys, per mantenir la mateixa producció de béns que hi ha actualment, només caldrà un 2% de l'actual mà d'obra industrial. La creença que l'excedent del sector serveis succionaria l'industrial, tal com aquest ho va fer amb el primari, s'esvaeix. Segons el govern nordamericà, només amb la generalització d'Internet poden sobrar uns 25.000 bibliotecaris als USA i uns 2.000.000 de funcionaris amb la informàtica.

Això està comportant una dualització social, tant a escala regional com planetària, nord-sud. És el capitalisme d'exclusió, de les multinacionals, que deixa parts importants de la població o territoris sencers fora de qualsevol oportunitat.

1.1.3. El nord i el sud

La defensa de les identitats personals (gènere, raça...) i col·lectives, nacionals, i del dret a l'autodeterminació, de la heterogeneïtat lingüístico-cultural del planeta i d'una cosmovisió antimperialista del món és una tasca comuna i prioritària que, uneix estretament tots els pobles, tant els occidentals com els del Tercer Món.

Les explosions socials al primer món, amb els conflictes urbans extesos a França, el Regne Unit o Alemanya i els moviments migratoris del sud cap al nord, del Tercer Món al Primer, demostren com el nou ordre mundial ens ha dut problemes comuns, entre els quals la voluntat d'enfrontar els pobles i les classes socials menys afavorides de cadascun dels països. El racisme i la xenofòbia estan en la pròpia base estructural d'un sistema de dominació econòmic, polític i cultural mundial, conformat al llarg de més de 500 anys, assentat en el colonialisme, el neocolonialisme i l'opressió nacional, intolerant davant la diferència i que nega «l'altre» com subjecte de desenvolupament, formació i civilització.

1.1.4. Les conseqüències del procés

El nou ordre mundial, la globalització del capitalisme salvatge que accentua les distàncies entre el nord i el sud, que situa múltiples suds al mateix nord i que pretén desballestar els avenços de l'Estat del benestar allí on s'havien assolit i es nega a introduir-los a la resta del món, ens ha dut, entre d'altres, aquestes conseqüències:

- l'acceleració del procés d'homogeneïtzació i la negació de la identitat de la gran majoria

- de pobles del planeta;
- la dretanització, l'augment d'actituds racistes, els fenòmens de xenofòbia, l'aparició de noves formes d'explotació i discriminació de la dona;
 - l'augment de les diferències entre rics i pobres a tots els nivells;
 - la crisi del sistema polític i la pèrdua de credibilitat de les institucions que el sustenten;
 - i les dures polítiques d'ajust aplicades des d'instàncies com el Fons Monetari Internacional, que, afegides a problemes estructurals, han fet aflorar i reactivar un bon nombre de conflictes regionals que, quan no són útils als interessos geoestratègics de l'imperialisme, simplement es deixen podrir, abandonant-los a la seva pròpia dissort.

1.2. De l'Europa de Maastricht a l'Europa d'Amsterdam

La influència del model nordamericà ha arribat també a Europa. Obligats a competir amb el gegant de l'altra banda de l'Atlàntic, la Unió Europea —el tractat de Maastricht n'és la mostra per excel·lència— prioritza l'economia per sobre de la política i el benestar individual. La reunió d'Amsterdam ha estat el primer pas per corregir aquesta línia i, per primer cop, els polítics europeus veuen com les taxes d'atur i la disminució de la natalitat —derivada de la inestabilitat econòmica de les famílies— poden col·lapsar el sistema de protecció que tants esforços va costar de bastir. A França es proposa la reducció de la jornada laboral a les 35 hores setmanals. Paral·lelament, els aturats, per primer cop, s'uneixen per manifestar la seva protesta i la seva ràbia.

Ara per ara, malgrat tot, Maastricht predomina damunt Amsterdam i s'ha consolidat com un bon instrument per crear un nou marc de relacions de la nova realitat geopolítica. També s'ha consolidat com el marc idoni per executar la reforma del mercat laboral —com que el treball és un bé escàs, no es prioritza la recerca de nous jaciments d'ocupació i el repartiment del treball, sinó la precarització del treball i les retallades en els drets dels treballadors—, màxim símptoma de la crisi de l'Estat del benestar.

Davant d'aquesta Europa dicotòmica, ERC treballarà per una concepció social d'Europa. La convergència real no és la que indiquen els paràmetres de la dreta, que és tan sols la formulació moderna de l'aprofundiment dels seus privilegis i interessos. Per això valorem els esforços de Lionel Jospin i les esquerres franceses —enteses des de la pluralitat— per aturar el voraç progrés del neoliberalisme en les polítiques europees.

El punt fonamental de les esquerres europees ha de ser, doncs, la defensa de l'Estat del benestar que per a ERC és un valor essencial. Ara bé, són necessàries reformes per a fer allò pel qual fou creat, si no volem que el pensament únic el desballesti. El sistema no està fet allò pel qual fou creat: ajudar les persones, quan ho necessiten, a poder ser per elles mateixes. En base a això, des d'ERC propugnem una idea de comunitat del pensament d'esquerra per a donar respostes alternatives a les fàcils receptes del neoliberalisme. Propugnem la defensa dels valors col·lectius: la cosa pública, l'opinió pública, els valors culturals, la comunitat... És a dir, la recerca de l'aprofundiment democràtic des de la potencialitat dels drets de la persona dins els valors col·lectius.

Els estats veuen amb recel, d'altra banda, el resorgiment dels nacionalismes, que posen de relleu com, a Europa, el vell model d'estat-nació que va sorgir de la Revolució Francesa ha quedat obsolet. No podia ser d'una altra manera: quan els mercats imposen la unitat, els ciutadans reivindiquen el dret a la diferència cultural i personal. Els models dels països bàltics, i també el de Txèquia i Eslovàquia, demostren que el mapa europeu sorgit del tractat de Versalles no ha de ser inamovable, i que els canvis es poden efectuar sense violència. El Regne Unit, França, Itàlia, les minories hongareses de Romania o els macedonis de Grècia —sense parlar del polvorí balcànic en general— constaten com la necessitat de pertinença a una pàtria concreta no es

correspon amb les fronteres que s'estudien a les escoles. Aquestes són, és clar, realitats complexes, com totes, i el cas de Txèquia i Eslovàquia és a les antípodes, per que fa al seu desenvolupament i a la seva resolució, del balcànic, de la mateixa manera que és distinta la via escocesa, que pot acabar esdevenint, realment, el Quebec europeu.

1.3. Els Estats espanyol i francès: L'Europa caduca

1.3.1. L'Estat Espanyol: un projecte sense culminar

A l'Estat espanyol es reproduïen, fil per randa, les situacions que hem anat descrivint. S'han sacrificat als déus de Maastricht la possibilitat d'unes inversions en infraestructures socials i culturals que anirien en benefici de tota la població. La taxa d'atur continua essent la més alta d'occident, amb especial incidència entre els joves, les dones i els més grans de 40 anys; la precarietat laboral s'imposa; i, si bé les xifres macroeconòmiques són positives, la pretesa bonança no es transmet a les famílies. L'anunciada reforma de l'IRPF afavorirà, una vegada més, les rendes més altes, en detriment de la resta. L'adquisició d'habitatge resultarà més cara, i el previsible augment dels impostos indirectes, a través de la més que probable pujada de l'IVA, farà encara més injusta la situació.

En el terreny polític, el govern del PP no ha deparat cap sorpresa: els escàndols econòmics de l'última etapa socialista també s'estan produint amb el PP; la lluita pel control dels mitjans de comunicació és aferrissada; hom té la certesa que existeix, de manera subtil però continuada, una retallada de les llibertats individuals. La violència a Euskadi es multiplica sense que es pugui entreveure una fi, que no pot ser únicament policial, sinó bàsicament política: són les contradiccions d'una autonomia inacabada i del fet que l'Estat no té la voluntat de permetre'n una sortida política.

Ara, al costat d'aquesta realitat social i política, l'aspecte nacional ha estat clau en el desenvolupament de les darreres dècades. L'Estat espanyol és, sense dubte, un projecte sense culminar. No és tan sols un Estat que no ha sabut ni ha volgut modernitzar-se, sinó que ha estat incapaç de «solucionar» els seus propis conflictes històrics: Euskadi i els Països Catalans continuen igual —essent un «problema»— i rebrota el nacionalisme gallec.

Malgrat això, amb la col·laboració del regionalisme català i basc, els quals, tot i autoqualificar-se de nacionalistes, no pretenen posar en qüestió la realitat estatal, l'Estat espanyol ha assolit avenços innegables en la seva legitimació democràtica internacional —la qual cosa ha d'obligar els moviments nacionals, l'independentisme, a replantejar-se les seves estratègies de lluita i alliberament.

L'enfortiment de l'Estat espanyol és un fet. Des del final del franquisme s'ha produït una regeneració de l'Estat i, inherentment, del nacionalisme espanyol que inicia el seu auge amb l'arribada del PSOE al poder l'any 1982. En una primera fase, interior, el reforçament es basa en una inversió important cap a Madrid i la seva àrea d'influència. Una inversió efectuada a costa de l'eix mediterrani, Barcelona-València, que ni la Barcelona Olímpica va poder minvar. Sota el concepte de solidaritat territorial el PSOE, primer, i ara el PP, amb l'aquiescència dels comunistes parlamentaris, han fet un gran esforç de concentració d'inversions al centre i d'homogeneïtzació d'infraestructures per sota de les possibilitats de Catalunya. En una segona fase, exterior, l'Estat espanyol ha guanyat legitimitat i reconeixement internacional. De fet, això no estava a les mans de l'UCD, però sí del PSOE. El colofó final d'aquest bany de legitimitat internacional serà l'entrada a l'Unió Monetària amb el primer grup d'estats.

Aquest procés d'enfortiment i legitimació de la idea d'Espanya té còmplices més enllà dels partits espanyols. Els grups parlamentaris de CiU a Madrid han estat aportant l'estabilitat que el capital espanyol

reclamava des de la transició. Sota el pretext d'estabilitat, primer amb l'UCD, després amb el PSOE i ara amb el PP, el pujolisme ha estat l'element decisiu en la consolidació del nacionalisme espanyol.

Ens trobem, doncs, davant d'un nacionalisme modern, cohesionat, plural, que durant aquests anys ha sabut articular una indústria cultural potent, una promoció i un prestigi internacional innegables, que obliga el catalanisme a un replantejament.

1.3.1.1. Els partits nacionals espanyols

PP: El Partido Popular ha pres el relleu de l'alternança al PSOE amb una comoditat política notable. De fet, en matèria econòmica, l'anterior govern estatal ja havia encetat el camí de la privatització del sector públic i de les retallades socials. La manca d'una autèntica ruptura sociològica i cultural amb el franquisme, més el desgast dels darrers anys del felipisme, ha estat un terreny abonat pel creixement i consolidació del PP. Això ha comportat una total desimboltura en el seu discurs neocentralista i espanyolista que, a diferència de la discreció felipista, no s'ha amagat sinó que és ben patent. A més, l'hegemonia que està assolint gràcies als ressorts de poder del govern, absorirà electoralment i política l'espai de partits regionalistes, com ja ho ha fet amb el PAR i ho farà amb Unió Valenciana, Unidad Alavesa o, fins i tot, amb bona part de l'electorat del Partido Andalucista. Això que, a priori, semblaria tan sols una injecció electoral per a la dreta espanyola, a la llarga implicarà una clarificació entre les nacions històriques i el fets regionals.

PSOE, IU i NI: La crisi de l'esquerra espanyola es deu, en bona mesura, a la incapacitat del socialisme per haver reconduït la situació després de 1986, superada ja la situació d'instabilitat civil i militar de principis de la dècada. El felipisme, però, va acabar esdevenint la doctrina resultant de les renúncies socials i l'acord amb determinats poders econòmics i militars. L'anguitisme, per la seva banda, és una reacció tardana a la política social del felipisme i és, a la vegada, la constatació de la incapacitat de trencar la teranyina mediàtica que tant conservadors com socialistes han anat teixint. La descomposició del socialisme espanyol és, malgrat tot, lenta i continua disposant d'una considerable consistència electoral. El PSOE és encara avui el principal partit estatal: arreu de l'Estat és la primera o la segona força, excepte Galícia i Euskadi. La seva possible debilitat sembla que només es donarà a partir d'una hipotètica llarga estada als bancs de l'oposició. I encara més quan l'altre subjecte de l'esquerra espanyola, Izquierda Unida, ha patit una escissió, Nueva Izquierda, propagada des del mateix PSOE i el seu entorn mediàtic.

1.3.1.2. L'evolució dels poders reals

Després d'uns anys convulsos amb els socialistes i més tard els sindicats, la patronal espanyola i la banca han entrat en una fase de discreció pública. La tutela que els acords de Maastricht ha exercit sobre els darrers anys del felipisme, l'arribada al poder d'Aznar —el seu aliat natural— i els darrers acords suscrits amb els sindicats majoritaris han fet tornar els factòtums del poder econòmic i financer a un segon pla. Només recobraran protagonisme si el govern s'aparta de la línia d'aprimament del sector públic, de privatització d'empreses públiques, de reducció del dèficit públic o de desregularització laboral.

El procés d'internacionalització de l'economia espanyola ha comportat un reajust dels grans grups econòmics. Fusions, absorcions i «opes» que tant han afectat a empreses privades com públiques. Cal destacar que la banca va esdevenir el primer escenari d'aquesta batalla, la qual, ara, rau en els grups de comunicació i en grups estratègics, com els de telecomunicacions. De fet, la bipolarització entre socialistes i populars ha tingut un clar reflex entre Prisa i Telefónica, sobretot en el cas de les plataformes digitals, a més de significar una clara centralització del poder, ja que aquests processos han reforçat el paper de la cultura espanyola

i han anat en contra del que ells consideren com la perifèria.

La situació de la Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona és altament significativa de tot això: malgrat mantenir la infraestructura principal a Catalunya, ha anat desplaçant el seu centre de gravetat financer cap a Madrid. I casos semblants han succeït amb Catalana de Gas o diversos grups multinacionals.

1.3.2. L'Estat francès: un model jacobí

La crisi en la qual ha entrat l'Estat Francès es deu bàsicament al debilitament, per no dir l'esmicolament, d'un dels pilars sobre els quals se sustenta. Al costat del nacionalisme gal, els valors republicans n'eren el contrapès. Aquests s'han vist alterats per la reducció del dret d'asil, l'acolliment dels estrangers, tradicional en la societat i la cultura franceses, el desmantellament de l'estat del benestar i una progressiva privatització dels àmbits que fins ara es consideraven públics. Malgrat la victòria socialista, amb aliança amb els comunistes i els verds, i l'intent de regeneració ètica que Jospin pretén de tirar endavant, enfront del mitterrandisme, la pèrdua de valors de la societat francesa converteix el nacionalisme en pur xovinisme. Aquesta reacció es vertebrava mitjançant el vot cap a l'extrema dreta, un antieuropeisme visceral i la radicalització de l'afrancesament de les diferents nacions que formen part de l'hexàgon.

2. Els Països Catalans: Entre la desil·lusió del present i la il·lusió del futur

2.1. Catalunya: Refer el país

Vint anys després del retorn del President de la Generalitat a l'exili, Josep Tarradellas, comencen a aflorar, ara, les contradiccions, les mancances i els errors de la transició. La reconducció dels anhels de l'esquerra antifranquista, mitjançant un estatut d'autonomia que negava el dret a l'autodeterminació, ens va dur l'actual model: una descentralització administrativa amb alguns marges d'autonomia política. El trencament de l'unitat d'acció de tots els demòcrates, amb la dissolució de l'Assemblea de Catalunya per part d'alguns partits, i la cessió voluntària de sobirania cap a partits estatals van acabar de conformar el model actual.

2.1.1. El llast del pujolisme

El pujolisme, fill de la transició, esdevé una —errònia— resposta catalanista al sucursalisme del principal partit de Catalunya durant la transició, el PSC. Una resposta ambigua socialment que, poc a poc, s'ha anat dretanitzant més i més, ha anat aollint en el seu si bona part de la dreta col·laboracionista amb el franquisme i ha esdevingut el portaveu polític dels interessos econòmics de grups molt concrets: d'uns grups industrials i financers sense altre interès que la intervenció en la política estatal per tal de mantenir els seus privilegis i augmentar la seva rendibilitat. I, evidentment, sense cap interès per la construcció nacional. I, així, Catalunya s'ha imbuït dels anhels capitalistes de desbastament de l'estat del benestar, ha estat incapaç de crear polítiques d'equilibri territorial i ha perdut pes en la seva singularitat, en el context estatal, d'una escola pública de qualitat —de l'ensenyament primari al superior— o una cultura creativa i universalitzada. La nostra escola no ha estat preparada per pair adequadament la reforma, especialment pel que fa a l'ESO, i la nova Formació professional ha perdut l'oportunitat de relligar formació, treball i entorn socioeconòmic, en una política, constantment lloada pel president Pujol, que no està fent altra cosa que donar un ferm suport a l'escola privada concertada i deixa a l'escola pública amb recursos migrats i els problemes de la integració. Paral·lelament, i en l'àmbit cultural, s'està accentuant el procés de provincialització —de sucursulització— de la cultura catalana, que es desenvolupa gràcies a la voluntat dels creadors i a iniciatives de la societat civil, però que veu com la majoria dels sectors s'enfronten, en un moment o altre, amb les institucions pertinents

de la Generalitat. La cultura que necessita d'una xarxa industrial concreta (cinema, música, llibre...) es va enfonsant o es trasllada a Madrid, mentre a tot Europa s'insisteix que aquesta és una de les indústries amb més futur. De fet, el panorama cultural del govern de CiU és plenament eixorc. I el poc que impulsa és, la majoria de les vegades, carrincló, dirigista i prou conservador.

En aquests anys de la transició, Catalunya ha reulat: hem perdut la singularitat i la iniciativa que teniem els anys de la Generalitat Republicana. En aquest sentit, per tal de reprendre, en ferm, el procés de construcció nacional, s'ha de generar un corrent de renovació radical de política catalana i trencar el tòpic que ha fet córrer el catalanisme conservador que a Catalunya «mai no li ha interessat la política». Més que mai a Catalunya li ha d'interessar la política, si no vol acabar essent un conjunt de quatre províncies amb una Barcelona decadent.

La transició ja ha donat tot el que podia donar. Davant la Unió Europea, Catalunya necessita un altre sistema polític. L'actual Estatut no ens és útil per a existir com a país en la realitat de la Unió Europea.

I, des d'ERC, hem de ser valents a l'hora d'analitzar aquesta situació i no ens ha de doldre d'afirmar que, mirant el futur immediat, la situació com a país és preocupant, si no greu. El pacte entre el govern espanyol del PP i CiU no ha obtingut èxits rotunds en el pla econòmic i ha estat desastrós en el terreny polític i de la sobirania del nostre poble. L'endeutament del govern és ja insuportable i es proposen obres faraòniques i, sovint, innecessàries —com, per exemple, el Quart Cinturó—, davant de la deixadesa en prioritats socials: un 10% dels ciutadans de Catalunya viu per sota del llindar de la pobresa. La mala gestió provoca, a més, que es desaprofitin els recursos que posa al nostre abast la Unió Europea, i això és especialment evident en el sector agrari. El sistema de finançament, pactat entre CiU i el PP, és clarament regressiu i la submissió de CiU als dictats de la dreta econòmica, tant catalana com espanyola —reforma de l'IRPF, possible augment de l'IVA, exclusió de medicaments de la Seguretat Social, etc.—, recolza la política d'afavorir les classes benestants en contra de les necessitats de la majoria de la població.

Davant d'aquesta situació, ERC ha de proposar, sense renunciar als ideals de sobirania política i independència dins del marc europeu, unes accions concretes, una manera de fer que, mentre avancem políticament, aconseguixin per als ciutadans de Catalunya, per a tots els nostres conciutadans, la possibilitat d'una vida personal digna, amb la dignitat de qui és, senzillament, un ciutadà de Catalunya.

2.1.2. Els partits catalans (pujolisme=maragallisme)

CiU: La gestió de l'autonomia ha consolidat CiU com a formació política —que això és externament el que internament és una coalició— hegemònica, però poc a poc els límits de l'actual Estatut comencen a obrir un procés de contradicció. La decisió d'apujar el sostre competencial i fer un pas més cap a la consolidació d'estructures d'estat, hauria de ser el camí natural de CDC. Però la composició socioeconòmica de la direcció i l'ampla trama d'interessos econòmics impideixen qualsevol canvi.

Les relacions entre Unió i Convergència es poden veure agreujades el dia que el PP assoleixi una hipotètica majoria a l'Estat.

L'anomenat postpujolisme pot comptar amb un fet inesperat, que sigui dirigit pel mateix Pujol. A diferència del que semblava després de les eleccions de 1995, l'actual màxim dirigent de CDC pot encapçalar dues convocatòries més. Això sí, haurà de fer front a la partició electoral entre el sectors més partidaris de l'acord amb el PP o els de fer el pas endavant.

El pacte CiU-PP, insistim-hi, ha soscavat els principis del nacionalisme, ha vulnerat l'ètica democràtica i pot comprometre el nacionalisme d'esquerres, sense que avançi significativament la construcció nacional i

social de Catalunya. Així, s'ha perdut una excel·lent ocasió per a fixar el reconeixement de l'especificitat catalana amb fets. Els minsos pactes escrits els compartiran totes les comunitats autònomes, reforçant encara més l'homogeneïtzació. El reconeixement del fet diferencial podia haver-se exigint de moltes formes: acceptant la unitat de la llengua o la conversió de Catalunya en província única.

PSC: La situació del Partit dels Socialistes de Catalunya és, en aquests moments, de trànsit. Després de perdre el govern de l'Estat, on els catalans n'havien estat la columna vertebral, i a l'oposició al Parlament de Catalunya, el seu principal refugi és la Diputació de Barcelona i el poder municipal. Malgrat tot, aquesta fase de transició pot acabar-se amb l'arribada de Maragall i la substitució de l'actual model de partit amb molta força territorial i municipal. La candidatura de Maragall a la Presidència de la Generalitat implicarà una dretnització del discurs i de la direcció política dels socialistes. El maragallisme voldrà suplir la seva mancances com a projecte catalanista a partir d'un discurs centrista que en allò que és essencial diferirà poc del pujolisme. De fet, la pugna actual en el si del PSC és entre dos models de partit, el pròpiament representatiu del seu electorat, amb molt poder als caps municipals i territorials de l'àrea metropolitana de Barcelona i provinents de sectors populars d'aquestes comarques, o el model «glamour» de les classes benestants de Barcelona, que integraria les classes altes del partit. Fins ara s'ha donat una certa convivència entre els dos, però ara aquest equilibri es pot trencar.

IC: La manca d'un referent clar entre el comunisme i la socialdemocràcia ha portat Iniciativa a una situació difícil. L'escissió d'una part dels militants i quadres cap a la formació Unitat d'Esquerres ha desorientat encara més els dirigents i militants d'IC. La congelació del PSUC i el trencament de la relació que tenia amb Izquierda Unida obrien el camí cap a una transformació del comunisme català cap el que ells mateixos anomenaven ecosocialisme. Però el neixement d'un referent d'IU a Catalunya li segmenta l'espai propi i li crea una nova frontera. A més, la reorientació política i social d'ERC també limita el potencial d'IC.

I, així, sembla que només hi ha dos camins possibles a mitjà termini: o bé la coordinació amb el PSC a partir de l'anomenada olivera i que resultaria una situació semblant a la d'Euskadiko Ezquerria; o bé afrontar la convergència amb ERC per tal de formar l'esquerra nacional. Dels passos fets per l'actual direcció, la primera opció té més possibilitats passada la primera revalida electoral. El fet que Maragall encapçali la candidatura del PSC podria accelerar el procés.

2.1.3. El panorama sindical

Del panorama sindical actual cal destacar-ne tres factors: primer, la creació de la Intersindical Alternativa de Catalunya, fruit del procés d'unificació dels diferents sindicats de classe de la funció pública a Catalunya (USTEC, STEs, CATAC, CAU...). És probablement el segon intent seriós de vertebrar un sindicat nacional i de classe, després de la CSC, i parteix d'un punt de sortida prou favorable i fins ara poc habitual: la situació de força —en alguns casos majoritària— en prou sectors de la funció pública. Segon, el procés de creació d'Unitat d'Esquerres ha afectat també CCOO i això minvarà la relació orgànica amb IC. També cal destacar que pocs, però constants quadres d'aquest sindicat, s'han passat a la CGT. Tercer, el procés de catalanització de l'UGT endagat pel seu secretari general, Josep Maria Àlvarez, amb la consolidació de l'Avalot, joves de l'UGT, és encara una incògnita i caldrà veure com la resta del sindicat digereix els canvis iniciats, tant de línia com orgànics.

2.2. Les Illes Balears i Pitiüses

El procés judicial a Gabriel Cañellas ha marcat la política de les Illes Balears i Pitiüses en aquests darrers anys. De fet els dos presidents que l'han precedit han estat víctimes d'aquest procés i la provisionalitat que això comportava. Si bé la defenestració pública de Cañellas, la posterior de Cristòfol Soler i l'arribada al Govern Balear de Jaume Matas hauria d'haver possibilitat el creixement de l'esquerra autòctona (ERC, PSM-NM i PSM), i en certa mesura de l'esquerra espanyola PSOE i IU, la fortalesa electoral del PP és notable i només al Consell Insular de Mallorca, les esquerres amb UM, han pogut foragitar als populars. Un altre cas és Eivissa, on un acord de les esquerres eivissenques amb les espanyoles van portar Pilar Costa al Senat en detriment de la dreta espanyola.

El retrocés de la cultura i la llengua catalana a les Illes és potser l'aspecte més preocupant. La nul·la política del govern insular més el pes del fet migratori està portant a una situació de diglòssia on l'espanyol s'està imposant. La important activitat de l'Obra Cultural Balear necessita una consecució política que a hores d'ara el Govern es nega a portar a terme. Només un acord de tota l'esquerra i el centre regionalista podria redreçar la situació.

2.3. El País Valencià

El País Valencià ha esdevingut el laboratori d'assaig de l'arribada dels populars al govern de l'estat. Els retrocessos en matèria social i cultural han estat notables. Privatització i desregularització de serveis públics i potenciació de la sanitat i l'ensenyament privades en detriment de la xarxa pública. La possible privatització de l'empresa pública RTVV, Ràdio i Televisió Valenciana, n'és el darrer cas. La transferència a mans privades del Canal 9 sintetitza l'esperit i els objectius del govern Zaplana: privatització i espanyolització.

Malgrat disposar de majoria el PP i UV han trobat molta oposició per part de l'entremat cívico-cultural que a hores d'ara s'han convertit en els únics defensors de la cultura i la llengua catalanes. A hores d'ara, tot i les expectatives que el Bloc Nacionalista Valencià (BNV) ha generat, la única proposta vàlida de treball segur cara a una racionalització del País Valencià l'està portant a terme el Bloc de Progrés Jaume I. A partir de l'extensió territorial i articulant estructures de base, aquesta entitat està creant les condicions que han de fer possible el creixement del nacionalisme cultural, cívic i polític. És en aquesta mateixa línia en la que treballa i continuarà treballant ERC.

La partició d'EUPV, va obrir la possibilitat d'un replantejament de l'espai de l'esquerra nacionalista. Des de les diferents organitzacions i partits polítics que van des d'un valencianisme de caire més regionalista fins a l'independentisme d'ERC hi havia possibilitats de vertebrar a mig termini aquest espai. Finalment però, les direccions estatals han imposat la seva lògica i sembla que la resituació s'ha fet en clau espanyola. L'aparent dretanització de l'UPV com a part integrant del BNV pot frenar el creixement per l'esquerra que avui sembla ser l'únic camp abonat pel nacionalisme al País Valencià. Per aquesta raó hagués estat un pas molt important que els valencians d'EUPV i de NI haguessin optat per la lògica nacional i no l'estatal.

El PSPV està encara en un procés de transició per superar el lermisme i tornar a postulats més progressistes. L'accés de Joan Romero a la direcció d'aquest partit pot significar un canvi important però difícilment els socialistes apostaran per una política nacional de confrontació al PP.

El creixement i consolidació del PP acabarà absorbint UV, cosa que significaria una clarificació política per tal que regionalisme i nacionalisme valencià poguessin avançar posicions.

3.1. El partit del canvi

El canvi de segle ha de dur-nos el canvi de societat, el canvi de marc polític... L'acceleració de canvis en els darrers vint-i-cinc anys, més que en tot el segle, fa que els condicionants en què es negocià l'actual marc polític ja hagin desaparegut i, avui, els catalans i les catalanes no tenen perquè pagar les oneroses hipoteques que la transició ens va imposar, com a país i com a ciutadans i ciutadanes. Davant dels nous reptes s'imposa un nou salt del catalanisme. Un salt del mateix ordre que l'efectuat al canvi de segle passat, que ara no pot ser cap altre que desençaixar-nos d'Espanya i encaixar-nos a Europa.

El canvi de segle també ha de comporta la fi de la generació política de la transició. Ja és hora de fer una anàlisi exhaustiva de les responsabilitats de l'actual marc en què Catalunya està constrenyida a moure's i també de fer una crítica exhaustiva del govern i control social de CiU sobre Catalunya i dels governs del PP a les Illes i el País Valencià. En aquest context, cal desenvolupar el catalanisme d'esquerres històric tot adaptant-lo a la nova realitat per tal que doni respostes pròpies a la globalitat econòmica i a l'especificitat catalana, per tal que aporti nous valors que deixin enrera el sistema que ens ha imposat la transició. Una Catalunya que recuperi el to vital, l'autocrítica i la creativitat després de més de disset anys de governs radicalment conservadors.

Estem en un atzucac: tenim un país cansat i políticament anestesià pel control polític del poder institucional, econòmic i mediàtic, tenim una part important de les esquerres que estan a mercè de les necessitats polítiques de partits de Madrid i uns estatuts que són un insult a cent cinquanta anys de catalanisme, ja que s'ha demostrat tant incapaç de cohesionar socialment i nacionalment com de fer front als nous reptes. Catalunya és una nació políticament subdesenvolupada i els primers que en reben les conseqüències —de l'afebliment competencial i de l'insuficient finançament— són les classes populars catalanes, rurals i urbanes, que han de pagar tant el drenatge fiscal com la política de CiU i el PP, amb atur, habitatge, educació deficient, cultura alienant, pagesia arrunada...

Catalunya necessita un canvi, tan institucional com polític. Si Catalunya ha de ser una societat atractiva, dinàmica, innovadora, solidària.... si Catalunya vol fer un salt a l'entrar al segle XXI del mateix ordre que el va fer a l'entrar al segle XX, ha de vèncer la resignació d'acceptar l'actual situació i superar-la. Això vol dir superar el pujolisme, desmobilitador, controlador i dretà, superar l'esquifit autonomisme i superar el sucursalisme polític i mental.

El projecte d'ERC és tot un altre. Passa per reconstruir el concepte d'esquerra nacional, tot recuperant l'hegemonia del catalanisme per a les esquerres. ERC, des de la seva fundació, sempre ha estat per la recomposició de les esquerres. Però, també sempre, des del convenciment que només es pot fer dins d'un marc d'esquerra nacional. Entrar en artificis mediàtics o projectes subordinats a l'estratègia del PSOE, seria convertir ERC en una mena de combustible electoralista. Una greu irresponsabilitat, que no podem permetre.

El nostre, doncs, és, ha de ser, el partit motor del canvi i de la recomposició de l'esquerra nacional.

3.2. Els orígens

ERC, en els seus orígens, ja va ser la força del canvi i el punt de referència de l'esquerra nacional. No podem oblidar que ERC, com a partit polític, fou fundat a la Conferència d'Esquerres celebrada a Sants el 17, 18 i 19 de març de 1931. Va aparèixer com la unió de diferents tradicions polítiques: l'independentisme representat per l'Estat Català de Francesc Macià, el Partit Republicà Català de Lluís Companys, Francesc Layret i Marcel·lí Domingo, el republicanisme federal que a moltes comarques restava actiu i organitzat, el grup socialitzant de l'Opinió i l'obrerisme d'influència llibertària.

Per això, ERC és un partit amb història, però no és un partit tradicional. ERC és, sobretot, la culminació

d'un procés històric. Un procés d'evolució en el qual el republicanisme federal es barreja amb la conscienciació social i nacional, i va donant pas a un tot harmònic en que es combinen republicanisme, obrerisme i nacionalisme. Aquest procés es concreta políticament en la fundació d'ERC i en la seva victòria a les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931.

ERC, pel seu naixement i per la seva praxi, és, doncs, l'esquerra nacional de Catalunya. Una esquerra amb vocació majoritària i de govern, d'objectius socialitzants i alliberadors de totes les injustícies, però que mai no s'ha deixat arrossegar per models totalitaris ni per doctrines dogmàtiques, que s'han demostrat del tot inviables.

3.3. ERC, partit de govern

ERC va governar el país en una fase particularment dramàtica. Però, mentre la dinàmica de la guerra no ho impedí, l'obra de govern d'ERC fou modèlica en tots els sentits. Les propostes en urbanisme, cultura, ensenyament, sanitat..., foren tan importants i tan avançades al seu temps que moltes encara avui tenen vigència. La pujada al poder d'ERC significà que Catalunya disposés de les cotes més altes d'autogovern i de llibertat des del 1714 i l'execució d'una pràctica de govern exempta de corrupcions.

La pèrdua de la guerra, l'exili i la repressió franquista significà per a Catalunya i per a les seves classes populars una gran reculada. Per a ERC va suposar la mort d'una quarta part dels seus 70.000 militants i l'exili de la meitat. Aquesta desfeta, tràgicament sintetitzada en l'afusellament de Companys, va afectar la vitalitat del partit i la seva capacitat per a poder continuar articulant l'activisme polític d'esquerra. És així com durant el franquisme aparegueren altres grups d'esquerra nacional: FNC, PSC, PSAN...

3.4. La difícil transició

Amb aquestes dificultats, ERC es disposà a encarar la transició, que li fou especialment guesiva. El disseny de la transició perseguia els objectius de legitimar la monarquia imposada pel franquisme i fer front a la lògica resarcició de les nacions més especialment reprimides: Catalunya i Euskadi. Els estratègies de la transició feren passar els interessos de la monarquia per davant de la democràcia i és així com ERC, que es mantenia i es reclamava republicana, no fou legalitzada fins després de les eleccions de juny de 1977, força més tard, fins i tot, que el comunisme oficialista.

Malgrat això, ERC es va refer, i a les eleccions catalanes de 1980, obtingué 14 diputats. Però la conjuntura política i els interessos del PSOE impediren de poder formar un govern de coalició CiU-PSC-ERC, i al final es va optar per donar suport des de fora a un govern monocolor de CiU. Aquesta posició, les dissensions internes amplificades pels adversaris polítics i la «marejada» que donà pas a l'esclatant victòria del PSOE l'any 1982, comportaren la baixada electoral d'ERC a partir de les eleccions municipals del 1983.

3.5. La Crida Nacional a ERC

Paral·lelament, havien aparegut altres partits i moviments de l'esquerra nacional: Nacionalistes d'Esquerra, Bloc d'Esquerra d'Alliberament Nacional, la Crida, Moviment de Defensa de la Terra, Catalunya Lliure... Són grups que intenten, sense èxit, sortir del extraparlamentarisme, però que conformen un gruix plural de persones actives i lliutadores.

A partir de 1986 es comença a assumir que ERC és l'únic partit capaç d'articular l'esquerra nacional. És en aquest moment que apareix la Crida Nacional a ERC, que impulsa l'entrada al partit de molts col·lectius i de moltes persones provinents d'aquella pluralitat. El posicionament rotund per la independència del país i

aquesta operació d'injecció de militància dóna els seus fruits i, a les eleccions de 1992, ERC torna a un nivell de vot comparable al que tenia l'any 1980.

3.6 Una nova etapa: Per la construcció nacional i social

El 1996, a partir del 21è Congrés Nacional, ERC inicia una nova etapa. La militància reacciona davant del transfuguisme de l'anterior cúpula i demostra, una vegada més, que el partit és més fort que els personatges. Tothom és conscient que la tasca fonamental és, incidint en la definició de partit independentista, recuperar la credibilitat d'ERC com a partit sòlid, democràtic i d'esquerres. Es per això que el partit es dota d'una direcció col·legiada, que, des del respecte a totes les sensibilitats que hi tenen lloc, es disposa a retornar ERC com a referent de l'esquerra nacional i aplega nous militants: gent jove que aposta per la lluita social i nacional, persones provinents de nous col·lectius que s'hi integren (Acció Catalana, Esquerra Catalana...), gent compromesa els anys de la transició que havia abandonat el treball polític i que ara ha recuperat la il·lusió, homes i dones del món sindical, de la cultural, de les ONG...

La pèrdua del poder per part del PSOE i el pacte PP-CiU marquen l'inici d'un nou cicle polític. És, per tant, una gran oportunitat per a reprendre el projecte social i nacional propi de l'esquerra catalana. Un projecte basat en sincronitzar la lluita per la justícia social i la lluita per la llibertat nacional. Un projecte que necessita forces polítiques independents, no supeditades als interessos o als lideratges de Madrid. Un projecte que ERC, en contrast amb altres forces d'esquerra, sempre ha mantingut.

ERC és la continuadora del procés històric d'integració de l'esquerra catalana, que el franquisme va estroncar però que ni el PSC ni el PSUC, en el moment històric de la transició, no es proposaren de reprendre, després que es deixés malmetre l'herència del palachisme. Però, avui, al començar un nou cicle polític, passats ja més de vint anys de l'inici d'una transició que ens imposà un Estatut estret i constrenyit i després de divuit anys d'aclaparadora hegemonia de CiU, Catalunya necessita un cop de timó que ens tregui de la resignació autonòmica, de la prepotència convergent i del sucursalisme polític i mental. I això només es podrà fer per unes forces que se sentin continuadores del procés de construcció de l'esquerra nacional que la fundació d'ERC va representar.

3.7. L'opció quotidiana cap a la independència

Els objectius nacionals d'ERC, a llarg termini, són prou clars: que Catalunya sigui un estat europeu. Ara bé, aquest és un objectiu que no és immediat i, com a tal, no pot ser esgrimit monotemàticament. Ni la «independència» és un medicament que cura totes les malalties, ni el fet que, avui, el nostre país estigui sotmès als estats espanyol i francès és una excusa per tapar-nos els ulls davant les injustícies i les necessitats de la nostra societat, ans el contrari. Per això, ens calen dosis de realisme i hem d'imposar al nostre ritme polític un gradualisme d'objectius realistes en el qual, sense oblidar mai el nostre objectiu final, podríem distingir quatre grans etapes:

- assoliment d'objectius dins el marc estatutari i constitucional: província única, traspassos pendents, millora del finançament, revisió lleis orgàniques...;
- reforma de l'Estatut dins dels límits constitucionals;
- reforma de la Constitució reconeixent el dret a l'autodeterminació i la igualtat de les llengües pel que fa drets i deures;
- exercici el dret a l'autodeterminació.

Per un partit com ERC, això representaria un repte en la doble vessant pràctica i teòrica. Obligaria a

construir un independentisme potent des del punt de vista intel·lectual, realista, i que doni models de societat que mostrin a l'opinió pública quina millora social creïble ofereix. Perquè la queixa, com a principal recurs ideològic, deixar ja de ser «rendible».

Per això, és més necessari que mai que ERC estigui present en el dia a dia dels ciutadans i ciutadanes d'aquest país, oferint propostes per a solucionar els problemes, les injustícies i les desigualtats, per a construir una nova societat, actuant des de la modernitat, sense renunciar a la seva llarga trajectòria històrica d'ètica, honestetat i lluita. És el que la gent d'ERC ha de fer en el dia dia, en el seu treball en la societat i en les institucions. És la via quotidiana cap a la independència.

4. Propostes per a la Catalunya del 2000

4.1. Un país profundament democràtic

Gairebé vint anys després de la reinstauració de la monarquia parlamentària a l'Estat i dels governs autònoms al país, la nostra societat viu una democràcia feble i afeblida —producte dels pactes de la transició—, una situació accentuada encara per la crisi en què viu, també, el model democràtic europeu tradicional, que sovint no sap com respondre els moviments socials que el sotreguen —insubmissió, ecologisme, feminisme, aturats, okupes... Cal, doncs, un impuls de renovació política, especialment necessari a casa nostra, que vivim sota un model jurídic i constitucional que no sosté la necessària igualtat democràtica pel que fa a drets nacionals i drets lingüístics, ni té previst d'assegurar drets fonamentals de la persona que només reconeix retòricament (habitatge, treball, accés a la cultura..).

Per això, des d'ERC propugnem la necessitat d'establir un bloc nacional i de progrés, inserit a la societat i a les institucions i que, en un primer estadi d'aprofundiment democràtic i d'avenç en la sobirania nacional, posi els fonaments per una renovació de les estructures i pràctiques democràtiques i assoleixi, en els propers anys:

- La reforma del bloc constitucional i estatutari, en la qual les llengües tinguin la mateixa consideració, davant la ciutadania, pel que fa a drets i deures, i en la qual s'estructuri una relació directa entre les institucions del país i la Unió Europea, amb la voluntat d'avançar en les quotes de sobirania per al nostre país, com a pas inexorable a la independència en el marc europeu.
- La llei electoral que disminueixi i controli exhaustivament les despeses electorals dels partits —en la conjuntura d'un pla efectiu contra la corrupció de la classe política— i que obri pas a les llistes obertes, a través de les quals els ciutadans i les ciutadanes puguin expressar més directament el seu acord o desacord amb les persones que proposen els partits per ocupar càrrecs a les institucions.
- Un nou nivell de participació ciutadana, a través de la materialització de propostes com ara la creació i consolidació de Consells de Ciutadania, la reglamentació de la participació de les entitats i les associacions en la vida municipal, la limitació temporal dels mandats o la possibilitat de revocació de càrrecs.

4.2. Un país per a viure-hi: Per la plena ocupació, la sostenibilitat i l'equilibri territorial

En el context del desenvolupament del model capitalista occidental, el que es coneix per l'economia neoclàssica, i d'internacionalització de l'economia, cal apostar enèrgicament per superar els desequilibris socials, trencar amb les bosses de marginalització i, en conseqüència, donar un ferm pas endavant cap a l'assoliment d'una societat d'igualtat d'oportunitats, en la qual el desenvolupament de la persona no es vegi

impedit per discriminacions de classe, gènere, raça, lloc de residència o opció vital o sexual. Perquè la internacionalització econòmica i el necessari i vital impuls de les noves tecnologies no acabin significat un constant i irreversible augment de les distàncies entre grups socials, territoris i sectors. En aquest sentit, ERC es compromet a impulsar:

- Un Pla d'Ocupació, amb la voluntat d'aconseguir treball per a tothom i, des de la concepció que el treball és un bé escàs, propostes com ara el repartiment del treball —acostant-nos a les 35 hores—, la disminució de les hores extres —entenen-les com un fet excepcional, l'abús del qual cal penalitzar— o el salari social —amb treball dedicat a tasques en favor de la col·lectivitat—, però sense oblidar en cap moment que la millor arma contra l'atur és la creació de l'ocupació i la recerca de nous jaciments laborals, per la qual cosa cal trobar vies de finançament de nous llocs de treball —a través de vies com l'impost tecnològic—, preparar el nostre país per a les indústries del futur —així, si la Unió Europea preveu que, a l'any 2000, hi haurà a Europa quatre milions de persones empleades a les indústries audiovisuals, a Catalunya, n'hi hauria d'haver cent mil, una xifra absolutament allunyada de la realitat actual— o dotar-lo de les infraestructures necessàries. En aquesta línia, caldrà incentivar línies específiques d'inserció laboral de la gent més jove i polítiques actives per a la competitivitat del sistema productiu català.
- Un Pla d'Habitatge Social, que trenqui les bosses de marginalitat existents al nostre país —que és, a la vegada, social i cultural, de qualitat de vida i de possibilitats de formació—, permeti l'inici del propi projecte vital als nostres joves i se situï tant en una concepció d'equilibri territorial com de recuperació dels nuclis degradats de les ciutats.
- Un Pla de ciutats per al segle XXI, que situï els espais urbans a l'abast dels ciutadans i les ciutadanes i que aconsegueixi que les nostres ciutats siguin pensades per als homes i les dones que hi viuen, des d'una concepció no discriminatòria per als gèneres —amb l'aportació dels valors de la feminitat a la vida urbana— ni per a les opcions vitals i culturals que s'hi desenvolupen, i des de la formulació de la Ciutat formativa, en la qual les propostes educatives, culturals i lúdiques conformin un tot, amb la voluntat de posar a disposició de les persones les eines que facin possible el lliure desenvolupament de cadascú. A la vegada aquest Pla hauria de confegir un conjunt d'activitats que haurien de significar la creació de llocs de treball social, cultural, formatiu i lúdic.
- Un Pla Territorial per a l'equilibri i el desenvolupament rural, que conservi la diversitat del territori i la seva riquesa natural i que, a la vegada, assoleixi un ineludible equilibri entre pobles, ciutats i comarques, per tal que cap col·lectiu de ciutadans i ciutadanes es vegi discriminat i tingui menys oportunitats de desenvolupament pel fet de viure en un lloc o altre del territori, amb especial atenció al sector primari —tot dinamitzant, modernitzant i rejuvenint l'agricultura— i als serveis —amb ple respecte a la natura i la seva imbricació en el territori. La situació actual i la tendència negativa a què estem abocats —avui, un terç dels pobles catalans és abandonat, en el sentit que no hi viu ningú o només 1 o 2 famílies— s'ha de capgirar amb urgència i aplicar-hi les polítiques europees de desenvolupament rural.

4.3. Un país que aposta per la cultura i la formació

El segle XXI serà el segle en què l'oci, el temps lliure, marcarà el devenir vital de la persona i les relacions de la col·lectivitat. La revolució digital, les industrials audiovisuals i de la cultura, la formació al llarg de la vida, la feminització social, l'esport com a pràctica, l'apropament a la natura... marcaran una manera de viure més centrada en el lleure que en el treball.

Així, ERC manté la seva vocació històrica de ser el partit de la cultura, des d'una concepció, avui, radicalment contemporània, moderna.

- Per la formació plena i contínua: aquesta aposta per la cultura és, abans que res, una aposta per la formació, per l'ensenyament reglat ordinari de qualitat —amb una descentralització de competències als ens locals i un alt grau d'autonomia dels centres, per tal que l'ensenyament públic esdevingui plenament adequat a la seva realitat social immediata, amb una escola coeducativa que formi les noves generacions en el conreu de la diversitat i les prepari per a la igualtat d'oportunitats en un món nou on les noves tecnologies i la multidisciplinarietat serà bàsica, tant des d'una perspectiva humanista com científica—, per un ensenyament universitari basat en la llibertat d'idees i el suport a la recerca i la investigació i, amb la mateixa contundència, per la formació continuada al llarg de la vida, perquè, en aquest món nou, totes les persones tenen el dret a poder formar-se de manera continuada, en funció de les pròpies necessitats de desenvolupament, inserció social i adaptació als canvis, tant tecnològics com culturals i vitals.
- Per la cultura creativa i lliure: aquesta aposta per la formació és, en conseqüència, una aposta per la cultura, pels serveis culturals diversificats i descentralitzats, per una indústria de la cultura no sotmesa a criteris ideològics o partidistes. Perquè la llibertat de cadascuna les persones és

en el marc del desenvolupament cultural no mediatitzat on té el seu marc màxim d'expressió, de tots els gèneres, estètiques i plantejaments. Perquè la societat de l'oci no pot ser una societat dirigida, en la qual el consum econòmic condicioni la formació de les persones i el seu dret al lleure. I perquè la globalització cultural només serà lliure —i, per tant, servirà per a cadascuna de les persones— des del seu arrelament a les realitats territorials i temporals, nacionals.

- Per la societat de la informació i del coneixement: la formació plena i el gaudi lliure de la cultura ens han de posar en condicions de ser també lliures en la societat de la informació que definirà les properes dècades. Si en la societat agrícola el poder era en mans de qui detentava la tinença de la terra, en la societat industrial de qui posseïa els mitjans de producció i en l'actual societat financera de qui mou el fluxe dels diners, en la societat de la informació que es dibuixa avui la clau estarà en la possibilitat d'ús de les noves tecnologies (digitilització dels emissors i de les comunicacions, cable de banda ampla, xarxes d'internet i intranet...). Aquesta nova societat pot ser més democràtica, si universalitza aquest accés a la informació, o encara més elitista, si l'aïlla. De fet, el perill d'aquesta nova societat és la concentració del poder en la monopolització del control de la informació. La regulació i la planificació de les xarxes i la formació de les persones per a aquesta nova realitat ens permetrà trencar la possibilitat de fractura social i aconseguir que la societat de la informació sigui, en realitat, la societat del coneixement i del lleure. I això pot voler dir la clau de l'aprofundiment democràtic en els propers anys: la conversió de la democràcia representativa en una democràcia participativa.

4.4. Un país lliure de persones lliures: per la sobirania personal, social i nacional

Per un partit radicalment nacional, radicalment social i radicalment progressista com ERC, la llibertat de les persones, la llibertat de la societat i la llibertat de la nació són la premissa quotidiana del seu treball polític i la fita final del seus objectius. La llibertat —en la seva globalitat i en cadascuna de les seves múltiples acepcions— només pot donar-se des del reconeixement indiscutible de tots els drets de les persones i de les col·lectivitats —culturals, socials i nacionals— i des de la pràctica inexcusable de la diversitat. La llibertat, en aquest sentit, només pot assolir-se des de l'avenç constant i indefallible de les màximes quotes de sobirania fins arribar a un país lliure de persones lliures. En aquest context, l'assoliment d'una societat econòmicament sostenible, amb una millor gestió dels recursos, l'acceptació de la complexitat, un sentit ple de la realitat, un suport institucional a l'ocupació, les ciutats habitables, el país equilibrat, la igualtat d'oportunitats, la cultura a l'abast de tothom, la formació de qualitat al llarg de la vida... són fonaments bàsics per bastir aquesta nova societat. Una societat sostenible, ecològica —en un sentit molt més ampli que el simplement biològic, conservacionista—, equilibrada, formativa, equitativa, justa... Una societat lliure per a persones lliures. Un país lliure, independent.

5. Eixos d'ERC per als propers anys

5.1. Contra el pensament únic, rearmament del pensament d'esquerra

Concepció social d'Europa. Defensa i reforma de l'Estat de Benestar. Defensa dels valors col·lectius i de la Cosa Pública. Activar reflexions conjuntes amb els altres partits d'esquerra en base a una «comunitat» del pensament d'esquerra que busqui respostes alternatives a les «fàcils» receptes de la dreta.

5.2. Recuperar el prestigi de la política

Superació dels esquemes polítics de la transició (lideratges excessius, vedetismes, eternització en els càrrecs, corrupció, secretismes, acaparament dels mitjans públics,...): Nou model de finançament dels partits polítics, participació de la militància, limitació de mandats, Llei Electoral de Catalunya sense províncies i amb sistema mixt alemany, llistes obertes a les municipals, regulació dels lobbies,...

5.3. Recuperar l'hegemonia del catalanisme per a les esquerres

Des d'ERC no atribuïm a Pujol el lideratge moral del catalanisme, perquè representa un catalanisme que no és el propi de les esquerres catalanes. ERC, des de la seva fundació, sempre ha estat per la recomposició d'esquerres. Però una recomposició basada en una síntesi entre nacionalisme i esquerranisme, única combinació possible i la única desitjable com a alternativa al pujolisme. Catalunya té prou entitat per a ser pensada ella sola sense que això signifiqui una vulneració de la idea de solidaritat.

5.4. Recuperar la vitalitat cultural, social i política de Catalunya

Recuperar el tò vital, l'autocrítica i la creativitat després de 18 anys de control de CiU. Invertir el procés de provincianització política. Contra el sucursalisme polític i mental. Aconseguir que la proporció de votants al Parlament de Catalunya sigui la més gran de totes les eleccions. Iniciar un procés de reforma de l'Estatut. Invertir el procés de degradació de l'ensenyament públic, encara que sigui en detriment del privat. Promocionar una opinió pública forta i no manipulada: Us democràtic dels mitjans públics.

5.5. Contra l'encaix a Espanya, la connexió amb Europa

Els objectius nacionals del nostre partit a llarg termini són que Catalunya sigui un Estat europeu i que les seves relacions amb la Unió Europea siguin sense intermediaris. Ara bé, aquest és un objectiu llunyà, i com a tal no pot ser esgrimit monotemàticament. Per això cal imposar al nostre ritme polític un gradualisme (sense oblidar l'objectiu final) d'objectius realistes. La independència ha de ser vista com una manera de viure millor tots plegats i no únicament com una satisfacció de drets històrics i nostàlgics. És així bàsic que els nostres comportaments i les nostres propostes exemplifiquin aquest nou model de societat per a Catalunya. Està clar que sempre hem de considerar la dimensió nacional, en tots els nostres posicionaments, però no cal que sempre els anteposem.

5.6. Sortir del «cafè per a tothom»

Catalunya viu de renda del catalanisme de finals del segle passat. Contra el cofoisme que promou el pujolisme, el cert és que Catalunya en termes relatius ha reulat. Ja no som, com havíem estat, l'autonomia líder. Catalunya té un estatut de segona (davant del d'Euskadi o del de Navarra). Hem perdut la singularitat (i la vitalitat) que teníem als anys 30. Ja no som ni la més dinàmica, ni la més rica, ni la més culta, ni la més poderosa. En el sistema de partits, hem passat de tenir un panorama polític autònom, a un de desmoralitzat, confús, província i dependent de Madrid. L'actual estatut no serveix per a l'entrada a Europa, i les noves generacions no tenen perquè pagar les oneroses hipoteques que Catalunya va firmar a la Transició. Hem de sortir del «cafè per a tothom». Les fases d'aquest procés són:

- a) Assoliment d'objectius dins el marc estatutari i constitucional (província única, traspasos pendants, plantejant si cap el problema davant del Tribunal Constitucional, millora del finançament, revisió lleis orgàniques,...)
- b) Reforma de l'Estatut dins dels límits constitucionals.
- c) Reforma de la Constitució reconeixent el dret a l'autodeterminació.
- d) Exercir el dret.

5.7. ERC, opció útil

Davant la falsa dicotomia entre el pujolisme i el maragallisme. Ni nacionalisme carrincló, ni espanyolisme guapo. ERC representa un revulsiu davant la resignació autonòmica, la prepotència convergent i el sucursalisme polític i mental del PSC. ERC es dirigeix a tots aquells i aquelles que creuen en la necessitat que hi hagi a Catalunya una força d'esquerres nacionalista. Una força que no faci pactes amb el PP ni que la governin des de Madrid.